

OBRAZOVANJE U FINSKOJ ŠKOLSKI KURIKULUM I KREATIVNOST NA DJELU (4)

Ocjenjivanje u finskim školama

Piše
Zdenka Blaslov
profesorica hrv. jezika savjetnica
Pomorska škola, Split

Ocjenjivanje u finskim školama mogla bi biti priča za sebe. Ja ću se samo kratko osvrnuti i na taj segment finskog obrazovanja.

U finskom obrazovnom sustavu nema usmenog ispitivanja (na čemu im jako zavidi jer su lišeni stresa koji je za nas nastavnike izuzetno jak, osobito ako radite u školama gdje se počinje učiti tek u svibnju). Naučenost onoga o čemu je riječ, u nastavnim procesima, ispituje se pisanim putem. Za takav način provjere postoje posebne pripreme, sve je unaprijed određeno, jer se točno zna nakon koje količine gradiva, upravo cjeline, dolazi provjera. Postoji tzv. tjedan pismenih ispita nakon određenoga razdoblja. Uz provjeru ide i evaluacija.

Nema ponavljanja razreda

Ocjene u finskom obrazovnom sustavu idu od 4 do 10, iako su se neke srednje škole vratile sustavu od (0) 1 do 3 (kao na fakultetu). U nižim razredima, točnije od prvoga do četvrtoga, ocjenjivanje je opisno (ali ne isključivo). Ocjena 8 osnovna je ocjena prema kojoj se određuju nacionalni okvirni standardi i kriteriji. Ocjene 6 i 7 imaju poruku i učeniku i roditeljima kako bi trebali poduzeti dodatne napore ako žele postići potreban standard, a ocjena 5 je krajnje upozorenje učeniku i roditeljima kako učenik treba mijenjati pristup učenju. Ocjena 4, jasno je, znači nezadovoljavajući ishod. Tu su još ocjene 9 i 10 i njih se ne dobiva tako lako. One se daju za iznimna postignuća i kada se želi istaknuti po čemu se neki učenik razlikuje od ostalih (način rada, zalaganje, rezultati). Na kraju svakoga razdoblja učenici mogu, ali i ne moraju, dobiti potvrdu (roditelj je o svemu informiran), ali se to ne odnosi na završnu diplomu.

Ocjenjivanje u finskom obrazovnom sustavu ima za cilj poticanje učeničkoga razvoja koji treba biti usmjeren prema načelima iz nacionalnoga kurikuluma. Zahvaljujući evaluaciji i samoevaluaciji, učenik često analizira vlastito učenje, vlastito znanje, stečene kompetencije kao i važnost stalnoga učenja.

U finskim školama nema ponavljanja razreda jer je vrlo mala razlika između najslabijih i najboljih učenika. Pa ako i ne zadovolji prolaznom ocjenom iz nekoga predmeta, učenik prelazi u sljedeći razred, može tu ocjenu prenositi recimo dvije godine, ali ne može dobiti završnu diplomu dok ne dobije prolaznu ocjenu. Učenik koji je prošao sve predmete, ali nije zadovoljan ocjenom iz nekoga predmeta, može tražiti tijekom sljedeće godine ponovno testiranje za višu ocjenu.

Udžbenici i dnevnik

U osnovnoj školi dobivaju se udžbenici, ali nastavnik odlučuje hoće li se koristiti udžbenicima ili će sam izradivati radne materijale po kojima će raditi.

Autorica serijala o finskom školstvu sa svojim finskim kolegama

U finskom obrazovnom sustavu nema usmenog ispitivanja, a ocjenjivanje ima za cilj poticanje učeničkoga razvoja koji treba biti usmjeren prema načelima iz nacionalnoga kurikuluma. Zahvaljujući evaluaciji i samoevaluaciji, učenik često analizira vlastito učenje, vlastito znanje, stečene kompetencije kao i važnost stalnoga učenja

Sloboda u kreativnosti nastavnika i samostalnost pri odlučivanju u Finskoj je jednostavno zapanjujuća. Netko bi mogao pomisliti kako ima dosta zabušavanja. Ni govora, upravo je suprotno. Fascinantna je radna disciplina Finaca. Odgovornost je pojedinca maksimalna (čemu je dokaz i činjenica nepostojanja ikakvih inspekcija, viših savjetnika, jednostavno nema kontrole, a sve funkcionira). Kada sam ih upitala izbjegavaju li katkad disciplinu Finaca. Odgovornost je pojedinca maksimalna (čemu je dokaz i činjenica nepostojanja ikakvih inspekcija, viših savjetnika, jednostavno nema kontrole, a sve funkcionira). Kada sam ih upitala izbjegavaju li katkad obveze, kao što je pisanje papirologije, ili pripreme, odgovor je bio: „Ne, to je dio mog posla koji moram odraditi i to mi nitko ne treba govoriti.“ S vremenom čovjek shvati da neka pitanja ne treba ni postavljati jer, u suprotnome, može ispasti primitivan. Primjerice: „Kako rješavate pro-

blem pušenja u školi?“ Odgovor glasi: „U školi je zabranjeno pušenje.“ I tu sve počinje i završava. Zakoni nisu tu da bi se kršili, već poštivali. Finsko društvo nije savršeno, niti bi to sami Finaci ikada i rekli, ali fascinira urednost i poštivanje demokracije (odgovornosti).

Finski nastavnici nemaju dnevnike (imaju privatne bilješke). Sve je u računalu, ali kako nema svakodnevnog ispitivanja, tako su i dnevnički potpuno drukčiji od naših (nikad nisu ni imali naš tip dnevnika). Putem interneta roditelju su dostupne sve informacije (već više od dvadeset godina), a isti dan roditelj može vidjeti i je li njegovo dijete „picalo“ ili nije. Moram priznati da je izbjegavanje škole rijetka pojava. Ne postoji primanje roditelja niti ima

roditeljskih sastanaka. Nekoliko puta godišnje roditelji se sastaju sa svim nastavnicima koji predaju u njihovoj djeci i razgovaraju.

Jednom ravnatelj - zauvijek ravnatelj

Ravnatelj se u finskim školama bira jedanput. Kad ga izaberu, ostaje na tom mjestu do mirovine ili ako ne promijeni posao. Proces biranja nije jednostavan. Prolazi kroz nekoliko faza i na nekoliko razina. Budući ravnatelj imati viziju svoga rada (elastobor) i mora položiti psihotest koji nije puka formalnost. No, sam izbor ne znači opuštanje. Škola mora pokazivati rezultate jer ako je ravnatelj neučinkovit, ne može ostati na tom mjestu. Svidjelo mi se to da su ravnatelji (u školama u kojima sam bora-

vila) uvijek za vrijeme stanke za ručak bili s ostalim nastavnicima (naravno ako su u tom trenutku bili u školi).

Sustav obrazovanja koji je na djelu naziva se *opintoviikko* (teško prevodiv pojam, ali bi otprilike značio: vrijeme koje učenik provede za svladavanje određenoga gradiva, 38-40 sati), a od nove školske godine, točnije od kolovoza 2015., srednje strukovne škole prešle su na sustav *osanspiste* (nešto kao kreditiranje učenja), a ostali će to učiniti od jeseni 2016. Po njemu bi učenik, kada dođe iz osnovne škole u srednju, mogao zatražiti provjeru svoga znanja iz nekoga predmeta, držeći da mu je gradivo koje se radi dosadno ili da ga zna, pa postigne li pozitivan rezultat, taj predmet ne treba slušati.

I ne samo to. Učenici ne će više biti smješteni po učionicima. Moći će učiti gdje žele i kada žele. Ni sami nastavnici s kojima sam prošle školske godine razgovarala nisu točno znali kako će to izgledati, ali je naglasak na još većoj individualizaciji nastavnoga procesa. Svakomu prema potrebama. Kako će sve funkcionirati u praksi (a meni izgleda kao da to već imaju), ni oni sami još ne znaju. Proces implementacije trajat će otprilike dvije godine.

I Finci imaju problema, ali i veliku količinu (samo)discipline i volje za njihovo rješavanje, a ono najljepše što ih krasi (barem se tako meni čini) jest iskrenost u komunikaciji. Ti tihi i ne baš prikljivi sjevernjaci itekako su u stanju otvoriti srce i raširiti ruke kako bi te primili u zagrljaj. Život nije lak, ali je uzbuđljiv i mi ga živimo. Ni promjene u školi nisu lake, ali su uzbuđljive. Stvaraju sretnije učenike i sretnije nastavnike. Tako oni po prilici razmišljaju i takve su njihove škole.

Neke zanimljivosti za kraj

Finski se učenici za pisanje u svim predmetima koriste bilježnicama na kvadratiće. Jako je teško naći bilježnicu na crte iako se nastavnici i njima mogu koristiti, osobito u prvom i drugom razredu osnovne škole. Kako sam ja nastavnica hrvatskoga jezika, naravno da me nučila ta spoznaja, ali Finci su se samo smješkali ne pronalazeći odgovora zašto je tome tako. Moj suprug kaže: „Oduvijek je tako!“

I za kraj, ispričat ću anegdodu vezanu za različite sustave obrazovanja. Prije nekoliko godina moj suprug (Finac) i ja (Hrvatica) našli smo se s prijateljima (on je Irac, a ona Slovenka). Svi potičeno iz različitih školskih sustava (Slovenka i ja baš i ne). Na moju sugestiju da svatko od nas izgovori prvu asocijaciju na riječ *škola*, jedino je moj suprug odgovorio: „Zabava!“ („Zabava je jedna od četiri osnovne potrebe. Stvoreni smo s urođenom inicijativom za istraživanjem, smijehom, eksperimentiranjem, stvaranjem, otkrivanjem i ostalim načinima zabave, pa možemo biti sigurni da učenjem učimo što trebamo naučiti.“ E. Perry Good).

Tako je i danas. I u tome je ljepota i učinkovitost finskoga obrazovnog sustava.

(Kraj)

Pedagogija školske arhitekture

Već nekoliko desetljeća u Finskoj je razvijena pedagogija školske arhitekture. Kada se grade škole, obvezatno se arhitekti i građevinari povezuju s pedagogima koji su najmlađodavniji u davanju prijedloga izgleda i uređenja školskoga prostora. U školi se i učenici i nastavnici moraju osjećati udobno. Jasno vam je da su sve škole tehnološki dobro opremljene, ali zelena ploča i dalje postoji (nisu ih poskidali). Meni se osobno najviše svidio grafoskop koji je povezan za projektor: stavite na nj list papira i pišete (umjesto na ploči), a učenik sve to vidi na platnu. I uza svu tehnologiju koja se nalazi u školama Finci još iz škola nisu izbacili pisanje rukom. Previše su svjesni značenja pisanja rukom za razvoj i stimulaciju našega mozga, poglavito njegova središnjega dijela, da bi se olako odrekli te vještine.

Zbornica